

Forfatter: Ewald, Johannes

Titel: Udrag fra Herr Panthakaks Historie (DK)

Citation: Ewald, Johannes: "Herr Panthakaks Historie og Meeninger", i Ewald, Johannes: *Herr Panthakaks Historie og Meeninger*, udg. af Johnny Kondrup , Det Danske Sprog- og Litteraturselskab, Borgen, i samarbejde med Nyt Dansk Litteraturselskab, cop. 1988, s. 19. Onlineudgave fra Arkiv for Dansk Litteratur: <https://tekster.kb.dk/catalog/adl-texts-ewald01dkval-shoot-idm140540297824656/facsimile.pdf> (tilgået 26. april 2024)

Anvendt udgave: Herr Panthakaks Historie og Meeninger

de ikke gaae – Stakkels Barn – en Skole-Mester Kone! – Hun skulde endelig kjøre – til hendes Frue Moster – – Ja Moster mig hen, og Moster mig her – Til Pølen og Puten kjører saadanne Sminke-Dukker – o.s.v.

Saadanne og andre lige beskaffne Samtaler, maatte daglig igjentaagne nødvendig frembringe forømtalte Virkninger hos den lille Christian, helst da de blev saa mægtig understyrtede af tre andre Omstændigheder, som vi ikke kan undlade at anmærke, da de har saa væsentlig en Indflydelse paa dens Character og Historie, som her tales om. – Et var det, at han af Naturen havde faaet et blødt Gemyt, som hver Dag ved Opdragelsen blev gjort blødere – et Hjerte som meget let tog imod Indtryk, men og meget længe bevarte dem – Strængighed havde gjort ham frygtsom, og Frygt gjorde ham til et Offer for den første, som vilde bilde ham noget ind, naar det kun var bedrøveligt eller farligt; men den samme Frygt gjorde ham og yderlig betænksom i at forandre de Meeninger, som engang var ham indpræntede – den forhærdede hans Hjerte imod alle dem, som vilde underrette ham om noget bedre – Et andet var det, at han fra den spædste Alder af var vant til at ansee sin Moder, og alle dem, som hun holdt Venskab med, for ligesaamange aldrig feylende Oracler – Den tredje Omstændighed, som i vore Tanker ikke bidrog lidet dertil; var denne; at Madame Kuchlein, ventelig for ikke at besmitte ham, var faldet paa det ulykkelige Indfald, at holde ham saa meget som mueligt fra alt Selskab al Spøg med andre Drengene af hans Alder – og saalænge som han var under hendes Vinger, kun tillod ham at lege med Dukker – Om Nogen den Tid har indseet og nøye overvejet alle disse Omstændigheder, saa har han uden stort Hexerie, allerede i vor Panthakaks tiende Aar, med temmelig Sikkerhed kundt spaaet, at han – om det ikke skulde behage Himmelen, ved et eller andet Mirakel at gjøre en Forandring til det beste – med Tiden vilde blive en kjærlingsagtig Klynker, og en knarvorn Meeniske-Fiende –

En Character som denne, der allene kan takke den almindelige Foragt, og de Viises Medynk derfor, at den ikke er forhadet indtil Af-skye, er uidentvivel et ufejlbarligt Beviis paa, at den Opdragelse, som Madame Kuchlein gav sin Christian i mange Henseende ikke var den, hun burde givet ham. – Dog aftvinger Sandhed og Billighed os den Anmærkning; at den tillige, endskjønt paa en uskyldig Maade, og uden Hensigt, lagde den første Sæd til mange og vi tør sige vigtigere

Dyder i hans Hjerte – Foruden en dyb Ærbødighed imod alt det, som var hemmeligt og ceremonielt i Religionen, foruden en nøyagtig Lydighed imod foresatte, som daglig blev ham indskjærpede blev en vis anstændig Alvorlighed ham naturlig, som er ofte det første Trin til Viisdom, ligesom den altid er en Folge deraf. – Naar man desuden betænker at Madame Kuchleins Haand var imod alle, og folgelig alles Haand imod hende – og at, endskjønt hun høymodig foragtede Verdens Bagtalelse, hun dog ingenlunde var tjent med, at den blev belagt med unegtelige Beviiser – saa begriber man meget vel, at hendes Stilling, om ikke andet, tvang hende til, at gjøre meget got som faldt alle i Øynene; og derimod at undlade meget ont, eller i det mindste at gjøre det saaledes, at ingen uehellig – – og da man ikke bør forlade sig alt for meget paa Børns Taushed – ikke vor lille Christian selv mærkede det – En stræng lagttagelse af alle udvortes Pligter, en god Oeconomie, en ordentlig Leve Maade og Arbeidsomhed, var af denne Aarsag Dyder, som han allerede i sin spæde Barndom nogenledes blev bekendt med – Den Nys-Gjerrighed selv, hvortil hun opeggede ham, var Sæden til en Vide-Lyst, der nødvendig med Tiden, endskjønt han uafvidende, maatte berige hans Sjæl med mange gode og sunde Begreb, og iblant dem med saadane, der naar Eftertanke udviklede og modnede dem, kunde blive Mod-Gift, for de ovennævnte Feyl – Men det som man meest vil undres over, det som næsten synes at være et Paradox, og en Modsigelse, er at vor Panthakak, just ved Madame Kuchleins Exempel, uformærket blev kjærlig, om og medlidende, mod de samme Mennesker, som han holdt for onde, som han foragtede, og hvis Fiende han var eller troede at være – – Han, saavel som heele Byen, var daglig Vidne til, at hans Moder gjorde meget got imod nødlidende – Han troede folgelig at det burde saaledes være – Sine egentlige Aarsager, hvorfor hun saa noye tagtog denne Pligt; tog Madame Kuchlein sig naturligviis vel i agt for at fortroe ham; og hun gav ham paa hans enfoldige Spørgsmaal, høyt kun det almindelige Svar, at man burde gjøre vel baade imod onde og gode – Men han blev imidlertid vant til at holde det for got; og hans følende, hans af Naturen omme Siæl gav ham med Tiden en Aarsag, der var uendelig ædlere, end de, som alle Madame Kuchleins i Verden skulde kunde givet ham, om de havde været Oprigtige. – Han fandt, at af alle de Ulyksaligheder, som Verden var fuld af, Ondskab endnu var den største, og folgelig fordrede den største, den

virksomme Medlidenehed – Af denne Aarsag blev det efterhaanden hans Glæde, at gjøre det Gode, som stod i hans Magt, imod alle Mennesker, ikke allene uagtet, at de i hans Tanker tilhøbe var onde, foragtelige, afskyelige Creaturer, men just fordi de vare det – Vist et ædelt Træk, et Aftryk, af den store Menneske-Ven, som man skal kun finde hos faae af vore meest sødtalende, meest glimrende Philantroper – –

Alt dette sammentaget og overveyet, kan man med god Grund paastaae, at Herr Panthakak vandt meer, end han tabte, ved at blive opdraget i sine første Aar af sin Moder, Madame Kuchlein. –